jemnější drahocenné práce galanterní ku vlastní potřebě nebo i na prodej (ku př. pro časopisy, díla na dodání), nýbrž mimo to, že vyrábějí alba, obálky na adressy, mapy, pouzdra na modlitební knihy, portefeuilly, pouzdra na doutníky, dopisy a na peníze, jakož i četné jiné předměty, dle druhu a významu toho kterého podniku, a že výroba a obchod větší nebo menší částí těchto předmětů vede se zcela pravidelně knihaři.

3. O otázce, zda knihař oprávněn jest k obchodu knihami obrázkovými, podává obchodní a živnostenská komora chebská toto dobrozdání: Ovšem že náleží obchod knihami školními a modlitebními k živnosti knihkupecké, ježto však obchod archy a knihami obrázkovými bez závady doposud provozovali knihaři a výrobky takovéto považovati lze též za zboží galanterní, sdílí komora náhled, že nedopouští se knihaři žádného přestupku živnostenského řádu zabývající se výrobou touto a žádati musí o koncessi ve smyslu § 15 řádu živn. teprve tehdy, nabude-li obchod vůči jich živnostenskému listu příliš značného objemu.

4. Ve příčině sporu o tom, zda oprávněni jsou knihaři obchod vésti knihami školními, potřebami ku psaní a tiskopisy, vyslovila se obchodní a živnostenská komora v Innomostí a v Celovci v ten rozum, že přísně vzato, nemají knihaři oprávnění tohoto, avšak že na základě dosavádní zvyklosti dlužno aspoň míti za to, že knihařům je bez závady povolen obchod potřebami ku psaní, a že tento obyčej musí býti již proto zachován, jelikož živnost knihařská na venkově sama o sobě jest nepatrným zdrojem výživy dotyčného živnostníka.

5. Obchodní a živnostenská komora pražská prohlásila, že knihaři jsou oprávněni zhotovovati i cestovní kufříky, obyčejně z papíru a plátna, a že jsou dále oprávněni ovrubovati cestovní kufříky koženými pásky a tyto své výrobky uváděti do obchodu.

6. Co se týče pak otázky, přísluší-li knihařům právo prodávati kalendáře a modlitební knihy, konstatuje více obchodních a živnostenských komor ve svých dobrozdáních, že sice doposud zvykem bylo, aby knihaři prodávali knihy školní, modlitební a kalendáře, že však tato praxe neshoduje se ani se staršími zákony, ani s řádem živnostenským. Úřadové nestihají pravidelně takovýchto knihařů potud, pokud jde o obchod v nepatrném rozsahu provozovaný; nicméně však i tu obyčej stal se mocnějším, než-li zákon sám.

7. Knihaři nesmí přijímati objednávky tiskopisů, třeba by je dali provésti u oprávněného knihtiskaře, ježto majitelé živností výrobních jsou jen oprávněni vlastní své výrobky, nikoli však výrobky jiných odvětví živnostenských po živnostensku zcizovati (dobrozdání obch. a živn. komory pražské a vídeňské).

Živnost knihtiskařská.

Živnost knihtiskařská postupuje tím způsobem, že pomocí pohyblivých typů (značek) zhotovují se tvary tiskové a otisknutím jejich rozmnožují se rukopisy.

I. Historický rozhled.

Značný význam knihtiskařství spočívá v manipulaci k tomu směřující, aby duševní plody snadno, rychle a lacino se rozmnožovaly. Vynalezením umění knihtiskařského pochlubiti se může lidská kultura neobyčejným pokrokem, kterýž správně osvětlil poznámkou svou proslulý dějepisec Rotteck charakterisuje onen věk, jenž umění knihtiskařského neznal, těmito slovy:

»Cena výborné knihy mohla dle okolností páčiti celé soukromé jmění, tak že méně zámožný přítel věd omezen byl na několik málo knih, kterých mu poskytla náhoda — síla jeho ducha ochromena byla isolovaným pachtěním se po vyšších vědomostech.«

Vynalezením umění knihtiskařského stala se věda obecným a společným statkem všech; cíle tohoto bylo možno dosíci jedině laciným zhotováním knih. Knihtiskařství patří k oněm vynálezům, kteréž nebyly zavedeny náhle, nýbrž povlovně. Známo jest, že ve středověku existoval zvláštní cech písařů, kteří opisovali kalendáře, modlitební knihy a knihy školní a opatřovali je malbami. Poptávka po nich stále rostla a zhotovitelé byli nuceni přemýšleti o technických prostředcích k rychlejšímu rozmnožování svých výrobků. Učinili tedy kovové a dřevěné otisky, a to byly prvopočátky jakéhosi — byť i zcela primitivního — knihtiskařství. Knihtisk zdoknalený Guttenbergem, Fustem a Schöfferem rozšířili hlavně t. zv. potulní knihtiskaři, kteří táhli se svými dílnami (officinami) od města k městu; nejrychleji rozšířil se knihotisk v Italii. V Rakousko-Uhersku jsou nejstarší knihtiskárny: v Plzni (z r. 1475), v Praze (1478), ve Vimberku v Čechách (1484), v Brně (1488), v Budíně, kamž r. 1472 povolán byl německý tiskař Ondřej Hess, v Kološi (1550) a Velkém Varadíně (1585). Dějiny knihtiskařství stýkají se ve mnohých směrech s knihkupectvím. Knihotisk byl mocnou pakou vědeckého a duševního života a děkuje své technické vzdělání dobám a národům, kteří byli duševně nejplodnějšími a největší cenu přikládali tomu, by výtvory duševní rozšířily se a sděleny byly s kruhy vzdálenějšími. Církevní jitření a válka třicetiletá zavdaly podnět k nesčetným traktátům a pamfletům, jež se musily rychle vytisknouti a lacino zrobiti. Tímto způsobem stály knihtiskárny větším vrstvám obecenstva ke službě, avšak na škodu vědy, ježto místo pohnutek vědeckých nastoupila spekulace; pověry lidu při tom bylo značně vykořisťováno.

Od r. 1815 rostla potřeba četby a vývoj časopisectva nezbytně vymáhal toho, aby se vlastní tisk prováděl rychlejším způsobem, než dosud. Než důsledkem absolutní vlády nemohla se živnost knihtiskařská rozvinouti v té míře, aby vyhověla všeobecnému toužení po knihách, jelikož spoutána jsouc okovy censury a četnými obmezujícími zákony odkázána byla jen na skrovničký obor působnosti. Teprve znenáhla mohla přizpůsobiti se požadavkům časových poměrů, když počal prozařovati ze zákonodárství duch svobodomyslnější. Knihtiskařství proklestilo si úplně cestu, když zjednala si platnosti svoboda tisková, a když zrušena censura a ústavou prohlášeno slovo i písmo za svobodné; i v Rakousku vzchopilo se značně knihtiskařství zrušením censury.

II. Právo živnostenské.

Aby se předešlo nezákonným přehmatům tisku, viděla se správa státní nucenou vydati pro tisk a jeho výrobky zvláštní ustanovení; důsledkem toho zařaděn též knihotisk mezi živnosti tiskové a výkon knihotisku učiněn odvislým od splnění předpisů řádu živnostenského a zákonů tiskových. Živnost knihtiskařská jest živností koncessovanou, ke kteréž se vyhledává průkaz způsobilosti. Jakožto tiskové živnosti může býti zpravidla koncesse udělena jen v těch místech, kde má sídlo své úřad politický. Propůjčecím úřadem jest politická vláda zemská (§ 142 řádu živn.); výjimečně lze uděliti povolení ke zřízení knihtiskárny i mimo ta místa, kde nachází se úřad politický; k tomu příslušno jest ministerstvo

vnitra (§ 143 řádu živn.). Uchazeči o tuto živnost musí se úřadu živnostenskému prokázati všeobecným vzděláním dostačujícím ku provozování této živnosti a nad to prokázati ještě i dostatečnou odbornou způsobilost předložíce pracovní vysvědčení o tom, že byli po více let v této živnosti zaměstnáni.

Průkaz tento může býti nahražen předložením vysvědčení o úspěšně dokonané návštěvě příslušného odborného učiliště (nař. min. obch. ze dne 17. září 1883 č. 151 ř. z.). Dokud koncese nabyto nebylo, nesmí se s provozováním živnosti počíti, a ku zřízení pobočných závodů a skladů musí býti získána zvláštní koncese (§ 40 cit. nař.).

III. Předpisy zákona tiskového.

1. Na každém tiskopisu musí býti udáno vedle místa tisku jméno (firma) tiskaře a jméno nakladatele, při tiskopisech periodických pak místo jména nakladatelova jméno vydavatelovo (§ 9 tisk. z.). Toto označení dle § 9 tisk. z. předepsané pravdivě obsahovati musí i tiskopisy, jež svým hlavním obsahem redigovány, tištěny a vydávány jsou v cizině, u nás však odebírány jsou k tomu účelu, aby zhotoveny byly připojením titulu a jiných přídavků, pro něž místo vynecháno bylo, a pak aby jako příloha některého tuzemského tiskopisu sloužily. Není tedy možno, aby cizozemské části tiskopisu dal se nádech práce v tuzemsku vydávané, redigované a tištěné a tímto způsobem aby vycházel nějaký tiskopis co do většího a podstatného dílu cizozemský jako tiskopis tuzemský (plen. rozh. ze dne 29. května 1890 č. 4818 sb. č. 1350).

2. Povinnosti § 9 tisk. z. stanovené osvobozeny jsou jedině ony výrobky tiskové, kteréž sloužiti mají výhradně potřebám živností a obchodu nebo života rodinného a pospolitého, jako ku př. vzorce (formuláře), ceníky, navštívenky a pod. Má-li se řešiti otázka, které tiskopisy osvobozeny jsou od povinného (dle § 9 tisk. z.) udání jména (nebo firmy) tiskárny a nakladatele, nepadá nikterak na váhu ta okolnost, určen-li výrobek tiskový ku prodeji nebo k bezplatnému rozdělení, nýbrž na tom záleží, má-li výrobek ten sloužiti toliko potřebám živností a obchodu nebo života rodinného a pospolitého (plen. nál. ze dne 15. března 1864 č. 3386, časop. »Jur. Bl.« č. 15).

3. Každý periodický tiskopis musí udávati jméno a bydliště tiskaře, jakož i nakladatele, je-li nakladatel a vydavatel osoba různá (§ 10 č. 3 tisk. z.); srv. ostatně čl. Tiskopisy periodické).

4. Jakmile počne tiskárna rozdíleti nebo rozesílati nějaký periodický tiskopis, musí odevzdati současně jeden výtisk (exemplář) každého jednotlivého listu nebo sešitu bezpečnostnímu úřadu místa, kde tiskopis se vydává, a v těch místech, kde je státní zastupitelství, musí i tomuto onen výtisk býti složen; při ostatních tiskopisech však, které nespadají pod výjimku v § 9 tisk. z. stanovenou a které nemají více než 5 archů tiskových, musí se tak státi alespoň 24 hodiny před rozdílením nebo rozesíláním, avšak s přivolením bezpečnostního úřadu, pokud se týká, státního zastupitelství mohou se tyto tiskopisy posléze uvedené rozdíleti a rozesílati i před uplynutím lhůty 24hodinné (§ 17.). Z předpisu tohoto nejsou však vyjmuta tištěná sdělení o zabavení nějakého časopisu (novin) (rozh. ze dne 24. ledna 1885 č. 8173 sb. č. 733.). Počátkem činnosti, která jeví se býti rozdílením nebo rozesíláním tiskopisu nějakého, vyměřen jest

pojem počátku ve smyslu tohoto zákonného místa. S tímto počátkem nesmí časově spadnouti v jedno složení povinného výtisku. Složení, které učiněno by bylo teprve po tom, kdy tiskopis dán již na poštu, zakládá trestný skutek dle § 17. tisk. z. (plen. rozh. ze dne 28. února 1879, č. 12768 sb. č. 193.). V daném případu projevilo kdysi ministerstvo spravedlnosti souhlas s náhledem, že kryje se s pojmem rozdílení nebo rozesílání ve smyslu § 17 zák. tisk. ono chování tiskařovo, když tiskopisy tyto buďto sám předplatitelům, kolportérům a podobným osobám rozdílí nebo je odesílá ústavům a osobám prostorně odděleným od jeho místností tiskařských (od jeho tiskárny), kteréžto ústavy a osoby mají pak zabývati se rozdílením nebo další dopravou dotyčných tiskopisů (rozh. ze dne 13. června 1872 č. 7232). Tiskař nějakého tiskopisu řečí v zemi neobvyklou vydaného nemůže býti přidržován k tomu, aby podal povinný výtisk s ověřeným překladem v řeči srozumitelné státnímu zastupitelství (výn. min. sprav. ze dne 18. května 1879 č. 6365).

5. Po jednom povinném exempláři budiž dále doručeno z každého tiskopisu na prodej určeného, v tuzemsku nakládaného nebo vytisknutého ministerstvu vnitra, presidiu rady ministerské, c. k. dvorní knihovně a oné universitní nebo zemské knihovně, která se zvláštní vyhláškou v každém správním území za oprávněnou k tomu prohlásí. Kromě toho budiž jeden exemplář povinný zaslán od každého periodického tiskopisu chéfu onoho obvodu správního, v němž se tiskopis vydává (§ 18 tisk. z.; kromě toho viz čl. »Tiskopisy periodické«).

IV. Rozsah a vymezení živnosti knihtiskařské oproti jiným živnostem.

Především jde o to, jsou-li knihtiskárny oprávněny přijímati objednávky na práce litografické; záporně vyslovila se v té příčině obchodní a živnostenská komora vídeňská (prot. ze dne 27. března 1889) prohlásivši, že by majitel knihtiskárny nemající koncese ku litografickému ústavu zřejmě překročil svá oprávnění a poškozoval obchodní zájmy koncesovaného majitele litografie, avšak že knihtiskař oprávněn jest přijímati objednávky prací litografických, dá-li je provésti litografickým ústavem. O otázce, opravňuje-li koncese knihtiskařská majitele i ku provozování knihkupeckého obchodu komisionářského, vyslovila se v jednom svém dobrozdání obchodní a živnostenská komora pražská v ten smysl, že sice knihtiskař vždy jest oprávněn chovati na skladě díla, která sám tiskne, netoliko na účet jiného, nýbrž i na účet vlastní — naproti tomu nelze však knihtiskaři přiznati právo k živnostenskému uzavírání smluv nakladatelských pokud jde o díla zhotovená v jiných tiskárnách, jelikož toto právo přimknuto jest ke zvláštní koncesi obchodu knihkupeckého a nakladatelského. Co se týče otázky, mohou-li knihtiskárny ve smyslu § 37 řádu živn. za účelem úplného zhotovení knih spojiti též práce knihařské, vyslovila se obchodní a živnostenská komora liberecká v ten smysl, že dle dlouholeté zvyklosti ve větších tiskárnách sice se i provádí vazba knih, a že není tedy přestupkem řádu živnostenského ta skutečnost, že majitel knihtiskárny k tomu přijme knihaře. V podobném smyslu projevila mínění své i obchodní a živnostenská komora vídeňská, prohlásivši, že vedle starého obyčeje a důsledkem potřeb živnosti i obecenstva nelze knihtiskařům zabraňovati, aby obstarali si knihařské práce k dohotovení tiskopisů potřebné sami.

V. Odnětí živnosti knihtiskařské.

Odnětí živnosti knihtiskařské nastává

1. jako výkon trestního nálezu, jímž vyslovil dotyčný úřad odnětí živnostenského oprávnění pro nějaký trestný skutek dle všeobecných zákonů trestních nebo dle zákonů berních (§ 138. řádu živn.); kromě tohoto případu může

2. oprávnění knihtiskařské odňato býti, byl-li živnostník uznán pro obsah tiskopisu jím po živnostensku vyrobeného, naloženého neb rozšířeného vinným zločinu nějakého, nebo byl-li pro nějaký takovýto spis dle všeobecného zákona trestního nebo pro zanedbání povinné péče a pozornosti během dvou let třikráte uznán vinným nějakého přečinu nebo přestupku (§ 3. č. *a)* tisk. z.).

3. Byl-li knihtiskař odsouzen nikoli pro obsah tiskopisu, nýbrž pro nějaké jiné jednání naznačené v § 5. řádu živn., a dle povahy živnosti a dle povahy spáchaného deliktu za daných okolností sluší se obávati zneužití, kdyby další provozování živnosti se mu ponechalo.

V případu 2. odejímá odsoudivší soud živnostenské oprávnění z pravidla jen na dobu jednoho roku — pak ale navždy, splní-li se při některém ze zmíněných živnostníků podmínky v onom odstavci stanovené, jemuž již jednou dočasně byla živnostenská koncese odňata. Avšak v případech zahrnutých v odstavci 3. může živnostenský úřad odejmouti živnostenské oprávnění a to i na čas určitý i navždy, avšak počítaje jen do tří měsíců, kdy nález znějící na odnětí koncese vešel v moc práva.

VI. Povinnost berní: Podniky knihtiskařské, jakož i podniky ku vydávání periodických tiskopisů podléhají dani výdělkové (rozh. spr. dv. soud. ze dne 7. října 1879 č. 1926). Vydávání nějakého periodického tiskopisu sluší počítati bez ohledu na to, zúčastňuje-li se podnikatel tohoto vydávání prací spisovatelských pro svůj list či-li nic, jakožto výdělečné zaměstnání a, není-li tu zákonného ustanovení osvobození berní vyslovujícího, k podnikům podléhajícím dani výdělkové a vzhledem k tomu dlužno předepsati daň výdělkovou vydavateli, kterýž dle povahy věci a ve smyslu §§ 10. a 13. zákona tiskového ze dne 17. prosince 1862 č. 6 ř. z. z r. 1863 považován býti musí za vlastního podnikatele živnosti (výn. min. fin. ze dne 3. února 1875 č. 31.995).

VII. Tresty.

1. Neoprávněné chování lisu nebo razícího lisu jest přestupkem proti veřejným ústavům a opatřením, na který se ukládá za trest vězení od 8 dní do 1 měsíce, při opětném přestoupení pak vězení jednoho měsíce a ztráta živnosti (§ 326. tr. zák., § 583. voj. zák. trest.).

2. Neoprávněné chování pokoutního lisu nebo jakéhokoli tiskadla, kterým lze mechanicky nebo chemicky tiskopisy rozmnožovati bez dovolení úředního, zakládá tentýž přestupek; jako trest nastupuje propadnutí tiskadla a peněžitá pokuta od 100—500 zl., při upotřebení delší dobu trvajícím ještě k tomu přistupuje trest vězení od 1 do 3 měsíců (§ 327. trest. z.).

3. Neoprávněné zhotovování takovéhoto stroje bez povolení k této živnosti nebo továrnímu provozování trestá se dle § 328 tr. zák.

Případy uvedené pod č. 2. a 3. trestají se jako přečiny dle §§ 584 a 585 voj. zák. trest.

4. Není-li šetřeno předpisu § 9. tisk. z., že totiž na každém tiskopisu musí býti udáno jméno tiskaře a nakladatele, pokud se týká, vydavatele, dopouští se tiskař přestupku, na nějž stanovena za trest pokuta od 20 do 200 zl.; úmyslné nepravé udání jest přečinem. Toto označení musí obsahovati podle skutečné pravdy i tiskopisy, které jsouce v cizozemsku redigovány, tištěny a vydávány napotomně jako přílohy tuzemských tiskopisů upotřebení docházejí (plen. rozh. ze dne 29. května 1890 č. 4818 sb. č. 1350).

5. Vydání nějakého periodického tiskopisu před uplynutím osmi dnů od oznámení učiněného úřadu bezpečnostnímu neb opomenuté oznámení jest přestupkem, který podléhá pokutě od 50 do 200 zl. Obsahuje-li oznámení nepravé údaje nebo uveden-li jménem za redaktora člověk po zákonu nezpůsobilý, nebo má-li oznámení učiněné o změně nastalé mezi vydáním nějakou takovouto závadu, dopouští se tím kromě ostatních spoluvinných osob přečinu zvláštního i sám tiskař; trestem jest peněžitá pokuta od 50 do 500 zl. a vedle toho vězení od 1 týdnu do 1 měsíce. Tentýž předpis trestní místo má i tehdy, když se úřadu schválně oznámí jako zodpovědný redaktor taková osoba, která jím ve skutečnosti ustanovena nebyla (redaktor na oko — rozh. ze dne 3. prosince 1877 č. 11.315 sb. č. 166).

6. Nepředloží-li se vůbec nebo nepředloží-li se v čas povinné výtisky ve smyslu § 17. tisk. z., jest tu přestupek podléhající trestu od 10 do 100 zl., a rovněž zakládá se přestupek tím, když se nepředloží povinné výtisky jiných tiskopisů ve smyslu § 18. trest. z., kdež pak nastupuje za trest peněžitá pokuta od 5 do 10 zl.

7. Tiskař nějakého spisu se závadným obsahem jest zodpověden za zanedbání povinné pozornosti, nešetří-li se při vytisknutí předpisů §§ 9. a 17. tisk. z. Jestliže obsah tiskopisu zakládá skutkovou povahu zločinu, nastupuje za trest tohoto přestupku vězení od 1—6 měsíců, a jsou-li tu jen náležitosti přečinu, trestá se přestupek tento peněžitou pokutou od 20 do 200 zl. (čl. III. zák. ze dne 15. října 1868 č. 142 ř. z.).

Dle osnovy nového zákona trestního dopouští se zvláštního přestupku proti státním zařízením ona osoba, která ku výrobě děl tiskových zhotovuje, drží nebo používá bez úředního schválení příhodných lisů a strojů, pokud zhotovování, držení nebo užívání jich podmíněno jest výslovně schválením úředním (§ 444 osnovy).

Živnost kolářská.

Živnost kolářská náleží k živnostem řemeslným. Hotový vůz jeví se býti výrobkem rozmanitých živností, a proto činnost koláře pravidelně dovršena jest zhotovením podstavy u vozu. Naproti tomu jest požadavkem poměrů panujících na venkově a vůbec v zájmu potřeb obecenstva, že, přejímá-li kolář správku nějakého vozu nebo zhotovení jeho, dá provésti kovářské práce k tomu nezbytné oprávněným živnostníkům tohoto odboru; koláři nelze však přiznati oprávnění podkovářského, jelikož tato živnost zařaděna jest mezi živnosti koncesované, pro kteréž platí ustanovení zvláštní (dobrozdání obch. a živn. komory vídeňské, sbírka Freye a Mareše č. 1486). Provedení jistých kovářských prací na voze potřebných, jako: připevnění železných částí, prstenců při špicích u kola, spínadla u vozu a kol bude asi zřídka jen možno koláři odepříti, ježto § 37. řádu živn. výslovně stanoví, že každý živnostník má právo spojovati veškery práce potřebné k úplnému pořízení výrobků svých (obch. a živn. komora